

Van Visseropstand tot Kinderkribbe

door Ivan VAN HYFTE

In de Londenstraat, op huisnummer 5, staat - beter zou zijn: stond- een schitterend Belle Epoquegebouw dat bij ministerieel besluit van 28 maart 2001 tot de Oostendse monumenten wordt gerekend (1).

Maar voor deze eclectische "Villa Fernand", beter gekend onder de naam "Crèche Louise-Marie", is het alarmfase 3. Ooit oogde ze fris, opgesmukt door haar wit-geglazuurde bakstenen, haar hoogrode banden en haar typerende sierelementen boven het ingangsportaal. Hoe is het mogelijk dat een geklasseerd gebouw, door verwaarlozing, dreigt hetzelfde lot te ondergaan van zovele soortgenoten? Een subliem werk van één van de grootste architecten van de Oostendse Belle Epoque, Antoine DUJARDIN (1846-1933), met een interieur uitgevoerd door het atelier PORTAELS.

Wie is hiervoor verantwoordelijk?...

(collectie Roger TIMMERMANS, Oostende)

In 1886 werd een onderzoek gevoerd naar de armoede in het vissersmilieu; de resultaten waren ronduit schokkend. Analfabetisme en alcoholisme - zelfs op zee werden sterke dranken verkocht - woerden in het visserskwartier. Om de miserie te ontvluchten die hij bij zijn thuiskomst zag in hooguit twee kamertjes vol etensgeuren, lijnen met was die te drogen hing en zéér veel kinderen, trok de visser naar de herberg. Daar werd het "kordailgeld" (drinkgeld) verdeeld en kreeg hij zijn "poaje" (loon) uitbetaald. De vele estaminets in de Kadzandstraat, Schippersstraat, Bonenstraatje en op de Visserskaai kende hij allemaal. De pakkende beschrijving van het Visserskwartier door de Oostendse socialist Leonce VERBRUGGHE (1870-1935) grijpt je naar de keel: gezinnen van 10 à 12 personen, drinkwater van de openbare pompen, gevaarlijke verlichting met een petroleumlamp ("Kienkee"), kabaal het hele huis door, walgelijke luchtjes, een meisje van negen dat in de hoek netten breit...

De vissersopstand van augustus 1887 zorgde voor een schokeffect. Door deze explosie van geweld kwamen de beleidsmensen en de bevolking tot het besef dat er iets moest gedaan worden voor die hardwerkende maar straatarme, kroostrijke vissersgezinnen.

Voor pastoor Hendrik PYPE waren de vijf doden en een tiental gewonden, naast veel haat en zeer veel verdriet, de aanleiding om in datzelfde jaar 1887 een comité te stichten om de wezen van de slachtoffers te helpen. Ook in dat jaar werd, onder zijn impuls, een vissersschool, de "Vakschool voor Visschers", opgericht.

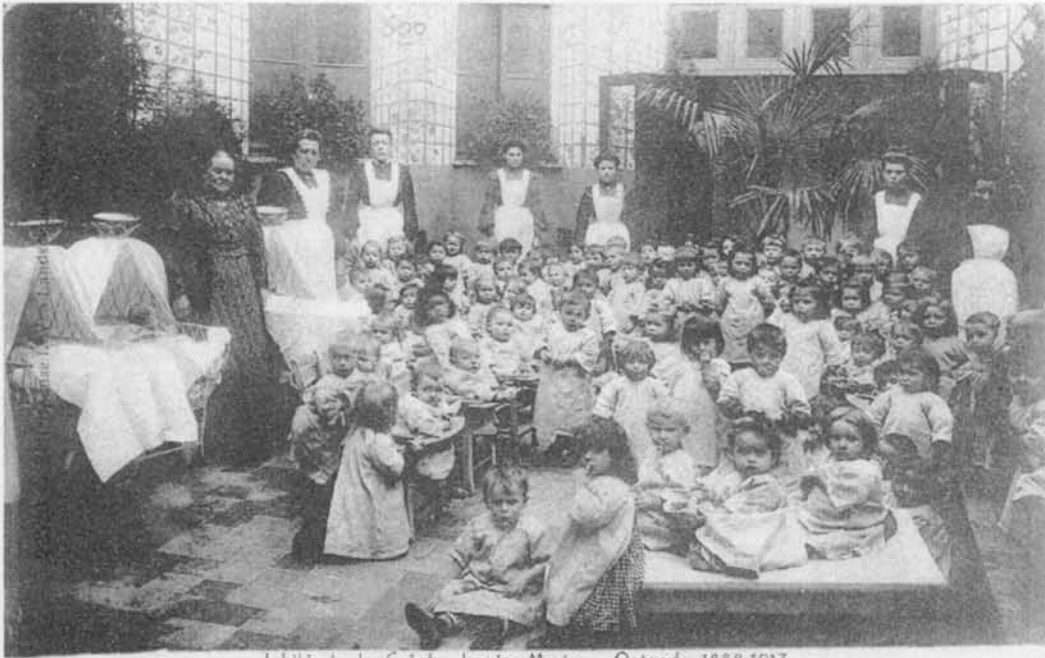
Is het van mij niet wat gewaagd te stellen dat de oprichting van een "crèche" voor arme, behoeftige visserskinderen en -wezen, uitgerekend in 1887 (!) op het thans verdwenen Sint-Jozefsplein (2) niet toevallig is? Ik meen van niet. Na korte tijd bleek dit kinderdagverblijf reeds te klein om dagelijks de 90 à 100 peuters en kleuters op te vangen.

De voorzitter van het toenmalige comité, dr. GERARD, zoekt grond en geld voor uitbreiding. Hij komt in contact met Louis DELBOUILLE (1825-1897), de grote man achter de ontwikkeling van Oostende als badplaats. Die zet zich achter een groots filantropisch project. De "Maatschappij der Domaniale Gronden" verkavelt Bloc 7, begrensd door de Langestraat, de Londenstraat, op enkele passen van de Anglicaanse Kerk. Hij bouwt er een huis op, ontworpen door de eveneens uit Luik afkomstige architect Antoine DUJARDIN. Midden 1892 wordt het in gebruik genomen. Historicus Marc CONSTANDT vermoedt dat de crèche vrij van kosten over dit gebouw mag beschikken (3).

De plaatselijke correspondent schrijft in "l'Echo d'Ostende" van 13/08/1891, op zicht van de plannen, laaiend enthousiast: "... un local splendide, n'ayant pas son égal en Belgique...". Het kinderverblijf zal beschikken over een overdekte speelplaats, een ruimte voor kinderwiegen, een linnenkamer, een washuis en een droogplaats, alles badend in licht en lucht. Op de bovenverdiepingen bevinden zich de lokalen voor de conciërge en het personeel.

Maar koken kost geld. Dit beseffen ook DELBOUILLE en DUJARDIN. Liefdadigheidsfeesten vormen een geschikt middel om aan fondsen te geraken. Het decor van een Kursaal was ideaal voor zulke caritatieve initiatieven. Op 26 augustus 1893 was er daar een "grande foire flamande". Kolonel NORTH zat in het beschermcomité en DUJARDIN zorgde voor de decors.

In 1894 vond er de "Grande Kermesse Universelle" plaats te midden Egyptische en Spaanse droomdecors. En in 1895 hield men het bij een "Grande Fête de Charité", waarbij de rotonde van het Kursaal werd omgetoverd in de Grote Markt van Oostende, anno 1641.

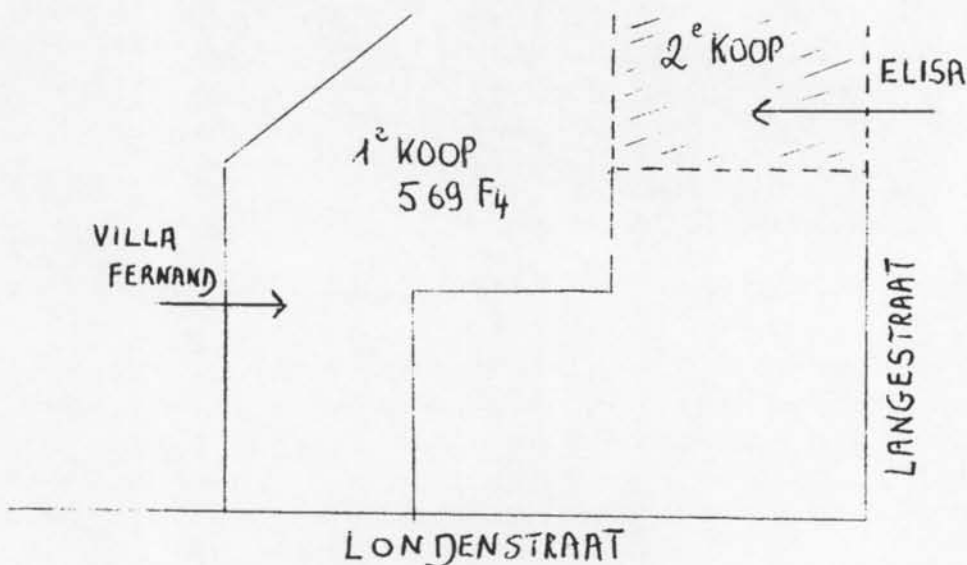

Jubilé de la Crèche Louise-Marie - Ostende 1888-1913.

(collectie I. VAN HYFTE, Oostende)

Ook Leopold II heeft meerdere keren (4) daadwerkelijk zijn interesse betoond voor het kindervolkje door aanwezig te zijn op hun feestjes in de chique salons van het Casino. Ondermeer op 12 augustus 1891 woonde hij in de namiddag een "Grand Bal Costumé" bij ten voordele van de Crèche Louise-Marie, wellicht genaamd naar zijn "sainte mère" zoals hij haar zo graag noemde. Ook op 13 augustus 1892 ging hij in op de uitnodiging van het damescomité en amuseerde hij zich bij het zien van een "concours de charrettes anglaises". Op 20 augustus 1894 was hij de eregast op het groot verkleed kinderbal dat eindigde met een confetti-oorlog.

In de jaren 1896-97 wordt "Villa Fernand" uitgebreid. Bij akte van 9 november 1895 (notaris VAN HALTEREN) had DELBOULLE zijn eigen perceel vergroot tot een L-vormig stuk grond. Daartoe had hij een lap bouwgrond aan de Langestraat bij dezelfde (en zijn eigen) maatschappij aangekocht.

Ik heb er geen bewijzen van maar een sterk vermoeden dat het neo-classicistisch poortgebouw, nu Langestraat 112B (5), eveneens ontworpen werd door zijn rechterhand Antoine Dujardin. In elk geval financierde hij de bouwwerken en stelde hij zijn tweede pand ter beschikking van de crèche. Een duidelijk bewijs van de filantropische ingesteldheid van de Delbouilles die toen in de Leopoldlaan woonden. Boven de rondbogige poort staat nu nog altijd een eigenaam "ELISA" te lezen. Het is een verwijzing naar Delbouilles reeds overleden echtgenote en weldoenster Elisa MOREL (6).

Wie voorbijloopt, let even op het groot, rechthoekig raam met kruis, onder het zadeldak en boven een balustrade. Mooi toch! (7).

(collectie Roger TIMMERMANS, Oostende)

Bij zijn overlijden op 19 november 1897 - de begrafenisplechtigheid had plaats in de eerste Sint-Jozefskerk - laat hij drie erfgenamen na. Zijn oudste dochter, Suzanne, was religieuze geworden en verzaakt aan haar erfenis. Zijn twee andere dochters werden de wettige eigenaars van zijn bezittingen: Elisabeth DELBOUILLE x Felix DOCQ en Jeanne DELBOUILLE x Maurice VANHOESEN. Oostende verloor een talentvol zakenman en de armen een genereuze mensenvriend.

Op 15 juni 1905 verkocht notaris VAN HALTEREN "Elisa" samen met "Villa Fernand" aan Albert BOUCHERY-Elisabeth THYS (8). Alvast een merkwaardig figuur die drukker, hoofdredacteur en directeur van "Le Carillon". Daarbij was hij ook apotheker, Consul van Chili, stichtend lid - later voorzitter - van Rotary Oostende en zakenman. Hij kocht (9) het gekende café "Het Bronzen Paard" in de Weststraat en een strook grond van de oude schouwburg waar hij, naar de plannen van architect RAOUX, het overbekende BOUCHERY-pand liet optrekken. Oude zichtkaarten tonen ons een, voor die tijd, indrukwekkend appartementsgebouw met 5 verdiepingen en 8 handelszaken. Dit prachtig handelseigendom (niet meer te zien in ons stadsbeeld, want gesloopt) werd op 25 juni 1932 verkocht door notaris Jean DE WIJNTER aan de gebroeders Polydor en Maurice VANDERMEULEN. Enkele maanden eerder had BOUCHERY, via dezelfde notaris, "Villa Fernand" en "Elisa" verkocht aan het "Institution de bienfaisance, Crèche Louise-Marie"(10).

Ook in 1932 werd de Oostendse vrijmetselaarsloge "Les Trois Niveaux" terug opgestart(11). Belangrijk voor hen is dat het in 1933 tot een opsplitsing komt van het dubbel perceel. Het kadastraal brondocument vermeldt bij Londenstraat 5 "Moederhulp" (had de crèche dan al opgehouden te bestaan?) (12) en Langestraat 112B krijgt de vermelding mee van "Vergaderzaal". Samen één en dezelfde eigenaar, de vzw.

In het poortgebouw kunnen tot op vandaag de vrijmetselaars nog altijd het maçonnieke licht laten schijnen. Als de internet-informatie klopt, geldt dit ook nog voor drie andere loges, die allen hetzelfde tempelgebouw gebruiken.

In 2005 (en misschien ook later) was de Crèche Louise-Marie, Londenstraat 5, een liefdadigheidsinstelling, meer bepaald een kledingbank.

-
- (1) Voor een gedetailleerde beschrijving, zie: Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. Provincie West-Vlaanderen. Deel 1A p.288.
 - (2) Lag in het verlengde van de huidige Jozef II straat, tussen de Zuidstraat en de Sint-Jorisstraat.
 - (3) M. CONSTANDT. Delbouille en Dujardin. Twee pioniers van het Oostends toerisme (1981) p. 36.
 - (4) I VAN HYFTE i.s.m. C. VERMAUT. In het spoor van koning Leopold II in Oostende 1865-1909 (2005), p. 95, 102 en 108.
 - (5) Voor een gedetailleerde beschrijving: op. cit. Deel 1A p 158.
 - (6) Elisa Marie Anne MOREL °Brussel, 19-09-1836
+ Schaarbeek, 23-12-1895.
 - (7) Ook beschermd monument (m.b. van 28-03-2001)
 - (8) Albert BOUCHERY °in een apothekersfamilie 28-03-1858
+ 22-05-1941
 - (9) Notaris H. BERGHMAN, akte van 08-06-1910
 - (10) Volgens een bijlage van het Staatsblad van 30-01-1932, nummer 84, is die "Association sans but lucratif Crèche Louise-Marie à Ostende, rue de Londres 5", opgericht op 19-01-1932 bij akte nr. 941 van notaris DE WIJNTER.
 - (11) Deze Franstalige, nog steeds actieve loge, die deel uitmaakt van het Grootoosten van België, werd opgericht op 12 september 1784, opnieuw in het leven geroepen in 1801 en nogmaals in 1932.
 - (12) Kadasterarchief West-Vlaanderen. Mutatiejaar 1933, schets 10, ART. 7497.